

ANDER LIEDJE

De lezers (m/v) van dagblad Trouw werden in het eerste nummer van 2008 verrast met de kop *Benoemen en Bouwen*. Doekle Terpstra, oud-voorzitter van het CNV en thans voorzitter van de HBO-Raad, heeft met dit manifest een streep getrokken in het zand. Een kleine 60 medestanders roepen iedereen op met hen die streep te trekken en over te gaan tot eigen acties. Welke is niet meteen helder, maar lieve mensen, doe iets. Je kunt meedoen met de site www.benoemenenbouwen.nl. Terpstra heeft geweten dat hij zijn nek uitstak, want hij is overladen met reacties. De redactie van Trouw ook. Natuurlijk veel adhesie, maar ook veel reacties van mensen die allerlei overwegingen aanreiken en verrassend veel tegenstemmen. Waar zijn Nederlanders eigenlijk niet tegen, denk je dan.

Als je Wilders heet en politieke kartrekker bent van een Partij voor de Vrijheid, dan mag je over deze publiciteit rond het manifest tevreden zijn. Niet dus. Hij schopte via de pers keihard de bal terug.

Hoe nu gezongen als columnist van dit prima tijdschrift? Doe je mee, of ben je genuanceerd aan het overwegen, of ben je tegen? Gelukkig voor mij was het platform voor geloof en politiek van De Linker Wang al eerder actief met het idee van de handtekeningenactie *Keer Wilders de linker wang toe*. Die actiesite is te vinden op www.keerwildersdelinkerwangtoe.nl. Iedere handtekening kan helpen om duidelijk te maken dat er nog (veel) mensen zijn met een ander liedje over samen leven met mensen uit verschillende culturen en religies. Ik ben gevraagd om bij de actie het voortouw te nemen, hetgeen ik als directeur van landelijk bureau DISK graag gedaan heb.

Waarom dit late gezang, dat noch een Sinterklaasliedje is, noch een kerstliedje? Vanwege mijn overtuiging dat je met dialoog en gesprek verder kunt komen in politiek Nederland dan met geruzie of geschreeuw. Doodzwijgen heeft niet zoveel zin en demoniseren (wat wel lekker is natuurlijk) leidt vaak tot iets negatiefs. Bovendien: wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Ik denk en handel vanuit woorden als gerechtigheid en vrede. Flinke woorden, jawel. Beginselen die uitgaan van naastenliefde, gastvrijheid voor de vreemdeling, respect voor de andersgelovige, openheid in het omgaan met anderen. Vreemdelingenhaat en haat van religieuze aard hebben al voldoende slachtoffers gemaakt, ook in Nederland. Laten we maar eens een ander liedje zingen, ook voor de vrijheid.

Hub Crijns

KLAAS VAN DER KAMP ALGEMEEN SECRETARIS VAN DE RAAD VAN KERKEN IN NEDERLAND

Drs. ing. Klaas van der Kamp is benoemd tot nieuwe algemeen secretaris van de Raad van Kerken in Nederland. Dat maakte de voorzitter van de Raad op 18 januari jl. bekend tijdens de jaarlijkse Oecumenelezing in Utrecht. Klaas van der Kamp (48) is predikant van de Protestantse Kerk in Nederland. Zijn benoeming gaat in per 1 maart 2008.

Als uitgever voor Jongbloed en uitgeverij NBG heeft Klaas van der Kamp zich de laatste vijf jaren vooral beziggehouden met de uitgave van *De Nieuwe Bijbelvertaling*. Daarvoor heeft hij verschillende functies uitgeoefend, binnen en buiten de kerkelijke wereld. Van der Kamp werkte onder meer als adjunct-hoofdredacteur bij het Friesch Dagblad, als gemeentepredikant in de hervormde gemeente Zwaagwesteinde, als scriba bij de (hervormde) provinciale kerkvergadering in Zwolle en als hoofd corporate communicatie bij de Protestantse Kerk in Nederland. Hij was verder onder meer voorzitter van het curatorium van de Theologische Universiteit in Kampen en bestuurslid van de IKON.

Van der Kamp heeft ook een ruime oecumenische ervaring. Van 1994 tot 1999 was hij voorzitter van de provinciale raad van kerken in Overijssel/Flevoland en van 1999 tot 2002 heeft hij de voorlichting verzorgd van de landelijke Raad van Kerken. Bovendien heeft Van der Kamp als scribent voor het Friesch Dagblad en de Stichting Persunie in de jaren tachtig verslag gedaan van bijeenkomsten van de Wereldraad van Kerken.

Ds. Klaas van der Kamp volgt ds. Ineke Bakker op, die van 1995 tot 2007 algemeen secretaris van de Raad van Kerken was.

Daarvoor hebben dr. Herman Fiolet (1968-1985) en ds. Wim van der Zee (1985-1995) als secretaris gewerkt. Op dit moment neemt dr. Ton van Eijk de functie van algemeen secretaris waar.

De Raad van Kerken in Nederland is een samenwerkingsverband van zeventien kerkgenootschappen. Door ontmoeting en dialoog willen zij de onderlinge samenwerking en gemeenschap versterken. Daarnaast treden de lidkerken in de Raad gezamenlijk op ten dienste van de samenleving, onder meer in contacten met de overheid en maatschappelijke en religieuze organisaties. De Raad van Kerken in Nederland bestaat dit jaar 40 jaar; het jubileum wordt op 21 juni a.s. gevierd.

DE RAAD IN VERGADERING

De Raadsvergadering van 14 november is al weer even geleden. Het moderamen besloot de leden van de plenaire Raad uit te nodigen tot het uitwisselen van missionaire initiatieven die door hun kerken worden ontplooid, mede in het kader van de vele missionaire ontwikkelingen die thans op die gebied gaande zijn. Dat geeft de mogelijkheid te leren van elkaars ervaringen. Daarnaast stonden op de agenda nog het initiatief van de 'Nationale Coalitie tegen het sociaal isolement' en de begroting van de Raad voor 2008. Een verslag van Ton van Eijk, algemeen secretaris a.i.

Nieuwe missionaire initiatieven

Dit agendapunt lag in de lijn van de bespreking die de Raad op 14 februari 2007 gewijd had aan het (inmiddels in de serie Oecumenische Bezinning verschenen) rapport van de beraadgroep Missionaire presentie *Over een andere boeg*.

Bij deze ronde, die het grootste deel van de vergadertijd in beslag nam, bleek dat de termen 'missie' en 'missionair' niet in alle kerken gangbaar zijn. Zo spreken de Quakers liever van 'outreach', hetgeen inhoudt dat je laat weten dat je met het gedachtegoed van de Quakers aanwezig bent. Ook de remonstranten zullen het niet vaak over missie hebben, maar vinden wel zichtbaarheid naar buiten toe belangrijk. Dat komt toch dicht in de buurt van wat door vele anderen onder 'missionaire presentie' wordt verstaan. Andere kerken zullen eerder van 'zending' en 'evangelisatie' spreken. Van verschillende zijden werden activiteiten gemeld die als missionair kunnen worden aangemerkt. Soms worden die plaatselijk geïnitieerd, soms landelijk aangestuurd.

Zo werden vanuit de Rooms-Katholieke Kerk genoemd enerzijds het diaconaal gerichte project Diacon Action, waarbij jongeren in actie komen voor mensen in hun omgeving, anderzijds een dienst speciaal gericht op jonge gezinnen op een relatief vroeg tijdstip op de zondagmorgen. Door de Protestantse

Kerk werd gewezen op geloofsvormende projecten als de Alpha-cursus (ook in andere kerken gebruikt) en de in Twente ontwikkelde methode '7+1' met de dvd *Ontmoetingen met God*. Ook werd dit jaar voor de tweede maal een prachtige adventskalender verspreid, waarvan elk van de aanwezige raadsleden een exemplaar mocht ontvangen. De kalender bracht een ander missionair project in herinnering, *Intercity Pasen*,

dat enkele jaren geleden door de Oud-Katholieke Kerk is begonnen en door deze in de Raad is ingebracht.

Bij het Leger des Heils leeft het voornemen de eigen (kerk)gebouwen ook voor andere doeleinden te gaan gebruiken en ze alle zeventen dagen van de week gedurende 24 uur open te stellen. Overigens bleek o.a. uit de bijdrage van de zevende-dagsadventisten dat hier en daar bij het ontwikkelen van nieuwe vormen van gemeente-zijn bepaalde spanningen kunnen ontstaan: bestaande oudere gemeenten zien met lede ogen hun meer creatieve leden naar nieuw geplante experimenterende gemeenten vertrekken en vragen om revitalisering.

Besloten werd al het hier door de kerken te berde gebrachte ter kennis te brengen van de op te starten projectgroep die in enigerlei vorm het werk van de beraadgroep Missionaire presentie zal continueren.

Nationale Coalitie tegen sociaal isolement

KPMG, De Zonnebloem, het Nederlandse Rode Kruis en de Vereniging Humanitas hebben het initiatief genomen voor een *Nationale Coalitie tegen sociaal isolement*. In de septembervergadering hebben enkele initiatiefnemers de Raad daarover geïnformeerd. De Raad had behoefte om daar nog even over door te praten ten einde tot onderlinge afstemming te komen; op 12 september ontbrak daarvoor de tijd. Hij besloot nu zich aan het initiatief te committeren, met het voorbehoud dat van de Raad geen bijdrage in financiën of menskracht kan worden verwacht.

Begroting 2008

Van de huishoudelijke punten, die in de nieuwe vergaderorde pas in tweede instantie aan de orde komen, zijn nog vermeldenswaard de goedkeuring van de begroting 2008 en de door de penningmeester uitgesproken verwachting dat de begroting in 2011 in evenwicht zal zijn.

Jubileumboek Raad

Tenslotte spraken de kerken de bereidheid uit garant te staan voor de afname van het door de uitgever vastgestelde aantal exemplaren van het boek dat bij gelegenheid van het 40-jarig jubileum van de Raad zal worden gepubliceerd. Het boek kan later in het jaar via de lidkerken van de Raad, of rechtstreeks bij de Raad van Kerken zelf, worden besteld (zie ook pag. 8 en 9)!!

OECUMENE TER PLAATSE

De Werkgroep Opvang Uitgeprocedeerden (WOU) is een initiatief van de gezamenlijke kerken in Amsterdam. De WOU wil afgewezen asielzoekers helpen die nog juridisch perspectief hebben op een legaal verblijf. Daarnaast kunnen ook asielzoekers een beroep doen op de WOU, wanneer zij legaal (dat wil zeggen met toestemming of medeweten van de rijksoverheid) in ons land verblijven, maar geen recht hebben op de opvangvoorzieningen van de overheid. Door vreemdelingen te ondersteunen bij het realiseren van een legaal toekomstperspectief geeft de WOU concreet invulling aan de diaconale opdracht van de gezamenlijke kerken.

Vormen van ondersteuning

De werkgroep werd in 1991 opgericht door de Taakgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken Amsterdam. De asielzoekers komen vaak op doorverwijzing van anderen naar het spreekuur, maar dikwijls ook op eigen initiatief. De WOU stelt als voorwaarde voor ondersteuning dat er sprake is van een *perspectief op legaal verblijf in Nederland of elders*. Dat betekent dat ook terugkeer naar het land van herkomst als reële optie in overweging wordt genomen. Ook kunnen er persoonlijke omstandigheden zijn op grond waarvan de WOU besluit tot hulp. Altijd wordt ook overwogen of de kandidaat-cliënt in staat en bereid is zich aan afspraken te houden en meewerkt aan de realisering van het perspectief.

Asielzoekers die als cliënt worden geaccepteerd, ontvangen waar nodig steun in de vorm van een of meer van de volgende onderdelen uit het 'aanbod' van de WOU:

- een opvangadres gedurende de periode die nodig is om het perspectief te realiseren;
- leefgeld voor het dagelijkse levensonderhoud;
- juridisch advies en begeleiding, in nauw overleg met de advocatuur;
- sociaal contact met vrijwilligers;
- taalles (door leden van de Dominicuskerkgemeente) en andere cursussen;

- dagbesteding in de vorm van (verplicht) vrijwilligerswerk;
- doorverwijzing naar professionele pastorale zorg en kerkelijke gemeenschappen en kringen.

Wie betaalt het werk?

Het werk van de WOU wordt door de kerken in Amsterdam en Amstelveen gezien als een diaconale taak. Zij leveren dan ook een belangrijke financiële bijdrage via hun diaconieën. Daarnaast zetten ook particuliere geveren zich in, dikwijls met periodieke overmakingen. Het is bemoedigend dat ook veel kerken in de provincie de WOU financieel steunen, dankzij het opnemen van de WOU in het provinciale giftenadvies van de Protestantse Kerk. Ook de bijdragen van het (landelijke) Diaconaal Fonds en het (Amsterdamse) Protestantse Weduwen en Wezenfonds mogen niet onvermeld blijven. Net als in voorgaande jaren konden in 2006 de kosten voor enkele categorieën asielzoekers worden gedeclareerd bij het Noodfonds, dat wordt gevoed met financiële middelen van de Gemeente Amsterdam.

In 2006 ontving de WOU voor het eerst een bijdrage van de Gemeente Amstelveen.

Samenwerking met anderen

In contacten met de Gemeente Amsterdam werkt de WOU samen met andere Amsterdamse organisaties in de *Werkgroep Perspectief Asielzoekers (WPA)*. Samenwer-

kende partners in de WPA zijn: Raad van Kerken Amsterdam (Taakgroep Vluchtelingen/WOU), Leger des Heils, HVO/Querido, Stichting Vluchtelingenwerk Amsterdam, ASKV/Steunpunt Vluchtelingen, Stichting De Volksbond, Stichting Tot Heil des Volks en Stichting Noodfonds Vluchtelingen Amsterdam. De Raad van Kerken vervult voor de WPA het secretariaat en het voorzitterschap. De partners in de WPA hebben een convenant gesloten met het oog op samenwerking met de Gemeente Amsterdam. Via de WPA onderhouden zij contact met de plaatselijke politieke partijen en beleidsambtenaren.

Opvangplekken en vrijwilligers

De WOU beschikt over door haar gehuurde huizen om een deel van haar cliënten onder te brengen. De WOU kan tevens gebruik maken van enkele tientallen andere opvangplekken in Amsterdam en omgeving, o.a. in kerkelijke gemeenschappen en bij mensen thuis. Naast cliënten die door de WOU een opvangplek krijgen aangeboden, zijn er ook

cliënten die van de WOU een financiële bijdrage krijgen om zelf een kamer te huren.

De WOU streeft ernaar dat vrijwilligers en asielzoekers samen gemeenschapsbevorderende activiteiten organiseren, zoals spelletjesavonden en excursies. De vrijwilligers van de WOU voor het sociale contact zijn erg trouw. Jarenlang zetten zij zich in voorkomende gevallen in voor één of meer cliënten. Met name voor cliënten die een moeilijke periode doormaken, betekent dat een grote steun. Daarnaast zijn er de vrijwilligers die incidenteel, 'op afroep' beschikbaar zijn.

Wie werden er geholpen?

Zo'n 700 asielzoekers bezochten in 2006 geregeld of incidenteel het spreekuur van de WOU. Daarnaast kwam een veelvoud van dat aantal aan telefonische hulpvragen binnen. Velen kregen langere of kortere tijd hulp, anderen konden niet worden geholpen.

AGENDA

Reïncarnatie of één keer leven: twee perspectieven, 14 maart 2008

Op vrijdag 14 maart a.s. organiseren de raadsgroep Interreligieuze ontmoeting, het Centrum IIMO en het Utrechts Centrum voor Religie & Samenleving van de Universiteit Utrecht een studiebijeenkomst van 10.00 - 13.00 uur onder de titel *Reïncarnatie of één keer leven: twee perspectieven*. De bijeenkomst vindt plaats in het Universiteitscentrum De Uithof, Heidelberglaan 3 in Utrecht.

Inleiders: prof. dr. Henk M. Vroom (Reïncarnatie of één keer leven: twee perspectieven en hun gevolgen); - ds. Aart Mak (Alleen God is Eén en Enig: Over het geduld van God en de weg van de mens); - dr. Hugo S.

Verbrugh (Totaliter aliter – helemaal hetzelfde en tegelijk totaal anders. Reïncarnatie als oplossing voor het hierná-probleem); drs. Bikram Lalbahadoersing (Een Armanipak voor mijn ziel).

Deelname is gratis, maar vanwege beperkte zaalruimte is aanmelding noodzakelijk.

Aanmelden vóór 10 maart 2008 (bij voorkeur per e-mail) bij Centrum IIMO, Jeannette Boere, a.c.m.boere@uu.nl; tel. 030 - 2532079.

HOE ZORG EN ARBEID TE COMBINEREN?

De combinatie van zorg en arbeid is een actueel thema. We leven in een tijd dat deelname aan betaalde arbeid door de overheid fors bepleit wordt, terwijl van mensen tegelijkertijd verwacht wordt dat ze hun (mantel)zorgtaken volop realiseren in buurt, gezin, familie en vriendenkring. De moeite die mensen ervaren om zorg en arbeid te combineren, staat bekend als combinatie-druk. Deze druk wordt vooral ervaren door mensen die zich in de levensfase bevinden, waarin ze de deelname aan het werkzame en sociale leven (inclusief kerkelijke leven) hebben te combineren met de zorg voor kleine kinderen.

Over het algemeen komt het zorgen nog steeds voor het grootste deel bij vrouwen terecht. Zowel mannen als vrouwen koesteren wel wensen over een meer evenwichtige verdeling van arbeid en zorg, maar een scenario waarin vrouwen meer onbetaald zorgen en mannen meer betaald werken lijkt dominant. Bij deze verdeling spelen naast praktische zaken ook geloofsopvattingen een rol, in de visie op en waardering van zorg en arbeid.

Materiaal voor viering en gesprek

Het landelijk bureau voor arbeidspastoraat DISK heeft materiaal voor viering en gesprek ontwikkeld, aan de hand waarvan in kerken aandacht besteed kan worden aan dit thema. Het materiaal is verschenen in de vorm van een nummer van het DISK tijdschrift *OndersteBoven*, onder de titel *In tweestrijd – Hoe zorg en arbeid te combineren?*

Het eerste deel van het themanummer bevat diverse achtergrondartikelen. Een eerste ar-

tikel plaatst de combinatie van zorg en arbeid in historisch perspectief. Tegelijk worden vragen gesteld bij de nieuwe vanzelfsprekendheid waar we in terecht dreigen te komen: allemaal zoveel mogelijk betaald werken en de zorg erbij in passen. Op de achtergrond klinkt duidelijk het bijbelse verlangen door, waarin onderhouden én maken, bewaren én bewerken, zorg én arbeid in één adem en in een ontspannen evenwicht genoemd worden als aanduiding van een compleet leven.

In een tweede artikel worden de opties geschetst waaruit mensen kunnen kiezen om zorg en arbeid te combineren. Tevens wordt de vraag gesteld welke rol kerken kunnen spelen bij het nadenken over de combinatie van zorg en arbeid. Andere artikelen laten zien hoe mensen in gezin, bedrijf en geloofsgemeenschap concreet met elkaar in gesprek zijn over de combinatie van zorg en arbeid.

De achtergrondartikelen nodigen uit om zelf in gesprek te gaan. *Het thema In tweestrijd – Hoe zorg en arbeid te combineren?* zou bijvoorbeeld een onderwerp kunnen zijn in een jongvolwassenengroep, in de voorbereiding van huwelijks- en relatievieringen en bij doopgesprekken. Ook voor ouderen kan het natuurlijk een gespreksonderwerp zijn, niet alleen met het oog op een actuele combinatie van arbeid en zorg, maar ook bij een te-

rugblik daarop hoe zij het eerder in hun leven deden en vanuit welke motieven.

Biddag/Zondag van de arbeid

Het tweede deel van het themanummer biedt liturgische suggesties (preek schetsen, liedsuggesties) voor momenten in het kerkelijk jaar, waarop in het bijzonder aandacht gegeven kan worden aan de thematiek van de combinatie van zorg en arbeid. Met name de Bid- en Dankdag voor gewas en arbeid, dit jaar op resp. de woensdagen 12 maart en 5 november dan wel de aansluitende zondagen, en de Zondag van de Arbeid, dit jaar op 27 april, lenen zich hiervoor.

Het themanummer van het tijdschrift Ondersteboven kan worden besteld bij Landelijk Bureau DISK, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, tel. 073 6128201; e-mail info@disk-arbeidspastoraat.nl. Prijs € 2,50 excl. portokosten.

AGENDA

Nieuw project “Kruisende wegen” voor jongeren.

De sectie Jeugd en Jongeren van de raad van kerken in Overijssel heeft een prachtig nieuw project gepresenteerd: *‘Kruisende wegen’*.

Doel van dit project is om jongeren van verschillende geloofsgenootschappen samen te brengen rond de Kruisweg in de Veertigdagentijd. Het is gebaseerd op de Kruisweg, de weg die Jezus aan het eind van zijn leven is gegaan, en die op talloze wijzen in kruiswegstaties is afgebeeld. Per statie zijn een of meerdere werkvormen gegeven, waarmee jongeren met begeleiding aan de slag kunnen gaan. Het hele project biedt een enorme variatie aan werkvormen, dat ook in volgende jaren gebruikt kan worden.

Het project heet *Kruisende wegen*, niet alleen vanwege de kruisweg, maar ook omdat het project uitnodigt om jongeren van verschillende kerkgenootschappen, buurtgroepen enz. samen de werkvormen te laten uitvoeren. Zo kruisen ook hun wegen zich en dat leidt naar de verwachting van de sectie alleen maar tot boeiende ontmoetingen. Men kan kiezen één of meerdere staties en bijbehorende werkvormen uit te voeren. Een prachtig project!!

Informatie en bestellen bij o.a. YMCA via noordoost@ymca.nl; bij Jeugdwerkbureau STAP via h.askses@stap-ov.nl, of bij Dekenaat IJssellanden, Clazien Broekhoff, e-mail broekhoff@dekenaatijssellanden.nl. Kosten: € 25,00 hele project; € 2,50 per statie.

21 juni 1968 – 40 – 21 juni 2008

Het jaar 2008 staat op de kalender, het jubileumjaar van de Raad van Kerken in Nederland. Precies 40 jaar na de oprichting op 21 juni 1968 vieren we op zaterdag 21 juni 2008 dit heugelijke feit. Wat staat er te gebeuren?

Estafette

In die 40 jaar zijn er ook plaatselijk en regionaal veel raden van kerken/gemeenschappen van kerken/podia van kerken gevormd. Als opmaat naar 21 juni 2008 houden we de week daaraan voorafgaand een estafette vanuit de vier hoeken van het land naar het centrum toe. U hebt daarover meer kunnen lezen in het vorige nummer. Ook veel raden die niet meedoen aan de estafette dragen op de één of andere manier bij aan de feestelijke opmaat door ook iets te organiseren in die week. En al die evenementen komen uiteindelijk samen in HET feest op 21 juni 2008 in de Jacobikerk in Utrecht.

Symposium

In deze Jacobikerk (op loopafstand van het Centraal Station) wordt 's middags het een en ander georganiseerd. Vanaf 13.00 uur bent u welkom, koffie en thee staan voor u klaar. Om 13.30 uur start een symposium met een drietal sprekers. Als eerste de nieuwe voorzitter van de Raad van Kerken, de heer Henk van Hout over welke uitdagingen hij ziet voor de oecumene. Vervolgens zal een groep jonge theologen ons deelgenoot maken van hun visie op de toekomst van de oecumene. Als laatste deelt mevrouw ds. Ineke Bakker (tot oktober 2007 algemeen secretaris van de Raad, nu directeur bij Oikos) haar mening over de spiritualiteit van de oecumene met ons. Na elke voordracht wordt de zaal interactief betrokken door middel van een tweetal prikkelende stellingen.

Aanmelden!!

U kunt zich aanmelden voor het symposium en de viering via 40jaar@raadvankerken.nl of per post naar 40 jaar Raad van Kerken, p/a Peppelhoven 15, 6225 GX Maastricht onder vermelding van naam, adres, het aantal personen, of u deelnemer bent aan de estafette of dat u een andere activiteit hebt georganiseerd van waaruit u een kaars meebrengt voor in de viering.

Jubileumboek

Er wordt op dit moment ook hard gewerkt aan een jubileumboek over 40 jaar Raad van Kerken in Nederland. Vooraanstaande mensen uit de oecumene kijken terug en ook zij geven een toekomstvisie. Voor dit terugkijken is door sommige auteurs behoorlijk veel werk verzet. Niet alleen het archief in Amersfoort (vanaf 1981) is doorzocht, maar ook het Utrechts archief waar al datgene is opgeslagen wat dateert van vóór 1981. Dat laatste - tot nu toe deels nog steeds ongeordend - is nu dank zij de noeste arbeid van mevrouw Greetje Witte-Rang op orde gebracht. Zij is daarmee ook toekomstige onderzoekers van grote dienst. Het eerste exemplaar van dit jubileumboek zal tijdens het symposium worden overhandigd. In het volgende Oecumenisch Bulletin zal dr. Herman Noordegraaf breder inhoudelijk ingaan op dit boek. U kunt het te zijner tijd via de

lidkerken (en ook via de Raad) bestellen, maar daarover volgt later nog exacte informatie.

Oecumenische viering

De middag wordt afgesloten met een oecumenische viering waarin elementen worden verwerkt uit de vier vieringen van zondag 15 juni 2008. In deze viering komen ook de vier "stokjes" uit de estafette – de vier kaarsen – bij elkaar. Tevens hopen we dat er naast de vier kaarsen uit de estafette een heel groot licht zal branden door alle kaarsen van de andere activiteiten in de voorafgaande week, die ook naar de Jacobikerk komen. De werkgroep vieren van de Raad van Kerken bereidt deze viering voor. Zij denken na over een nieuw te maken lied speciaal voor dit jubileum.

Wij vragen aan alle aangesloten kerken om op 15 juni 2008 te zingen lied 498 uit Gezangen voor Liturgie "Mogen allen één zijn Vader".

Dit lied komt ook terug in de viering van 21 juni 2008.

Tussen de programmaonderdelen door worden nog een aantal ludieke items georganiseerd. Na de viering kunnen we elkaar ontmoeten bij een hapje en een drankje om elkaar geluk te wensen met deze 40 jaar en een dronk uit te brengen op een goede toekomst voor de oecumene.

Reserveert u nu vast zaterdag 21 juni 2008 in uw agenda voor het feest in Utrecht. Dit mag u toch niet missen.

Feestkrant

Verder ligt het in de planning dat er in april een feestkrant uitkomt waarin u alles kunt lezen over het programma van de estafette-week en zaterdag 21 juni 2008.

Feest Utrechtse kerken

Aansluitend is er 's avonds feest in de Utrechtse kerken omdat de stedelijke Raad van Kerken Utrecht ook haar 40-jarig jubileum viert. Er is o.a. een Taizé-viering in de Janskerk.

H.H. de Haan-Verduyn

KERKEN, VAKCENTRALES EN HUMANISTEN IN BE- RAAD OVER VERANTWOORDELIJKHEID

Er bestaat sinds 1981 een mooie traditie, die inhoudt dat bestuurders en beleidsmedewerkers van Raad van Kerken in Nederland, vakcentrales CNV en FNV en van Humanistisch Verbond en Humanitas elkaar om de twee jaar ontmoeten voor een beraad over een thema, dat alle organisaties sterk bezighoudt. Dit jaar was op 22 november het vakbondsmuseum in Amsterdam het historisch decor voor deze topontmoeting (in de wandelgangen KHV-conferentie geheten), die ondanks de aantrekkelijke agenda ontsierd werd door de nodige afwezigheid. Blijkbaar is de hectiek van de eigen organisatie zo groot geworden, dat de rustige ontmoeting met collega's van andere organisaties in het maatschappelijk middenveld en de studieuze aanpak van een thema onvoldoende tijd krijgt. Een minpunt, dat ook tot uitdrukking kwam in het afsluitende diner, waar te veel voedsel klaar stond voor te weinig mensen.

Grenzen aan eigen verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid, de mate daarvan, de mogelijke grenzen, van individu, verbanden van burgers, maatschappelijke organisaties, ondernemingen en overheid kwamen aan de orde tijdens de KHV-conferentie 2007. De reader vooraf gaf al heel wat inzichten in de omvang van dit thema. Het thema werd vakkundig uitgewerkt door politiek filosoof Pieter Pekelharing van de Universiteit van Amsterdam en criminoloog Hans Boutellier, directeur van het Verwey Jonker Instituut.

Pekelharing haalde in zijn inleiding maatschappelijke waarden naar voren in relatie met verantwoordelijkheid en noemde drie soorten logica die het thema verantwoorde-

lijkheid invullen. De logica van de markt, de logica van de staat, en de logica van het netwerken. Elke soort logica brengt voor- en nadelen met zich mee, en de laatste uiten zich vooral in diverse soorten van falen. Pekelharing concludeerde dat de invulling van eigen verantwoordelijkheid sterk omgevingsafhankelijk is.

Boutellier gaf de waarde verantwoordelijkheid eveneens een culturele en maatschappelijke context en ging vervolgens in op de netwerksamenleving, waarin hij voorstander is van een versterking van het systeem (voor de staat) en een versterking van de civiele samenleving (voor de burgers). Hij schetste een beeld van de samenleving als een voetbalveld, waarin de linies van het spel met elkaar moeten samenwerken. De juridische en institutionele organisaties vormen de defensie en verdedigen het doel. Normatieve instituties bespelen het middenveld en de burgers met hun sociale verbanden vormen de voorhoede. Boutellier werkte zijn beeld van horizontaal werkende linies uit in een beleidsvoorbeeld rond migratie. Goed beleid heeft altijd drie lagen en de defensieve laag levert beleid op rond assimilatie, dwang en drang in de rechtsstaat en rechtsorde. Participatie in het middenveld levert beleid op rond meedoen in de economie en continuïteit van de samenleving, hetgeen zich uit in een spel van eisen stellen en mogelijkheden verschaffen. Het spelen in de voorhoede vindt plaats in de laag van cultuur en identiteit, waar zich de vitaliteit en creativiteit uit in allerlei verschillen.

Er ontstond een creatieve discussie over de zeer gewaardeerde inbreng van beide inleiders, waarin richting Pekelharing de logica van religie en levensbeschouwing werd voorgehouden als belangrijke aanvulling op zijn rijtje en richting Boutellier de ethiek en het moreel beraad, gevoed vanuit religie en levensbeschouwing, werd aangereikt als krachtbron voor het functioneren van het spel in de verschillende linies.

Toepassen op de actuele samenleving

In de middag werden de theoretische inzichten vertaald in drie praktische probleemvelden: armoede, opvoedingsondersteuning en waarden achter burgerlijke verantwoordelijkheid. De groep voor het thema Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) bleef leeg, maar dit thema speelde in de derde groep een rol.

De eerste groep formuleerde een aantal verbetervoorstellen rond werkende armen rich-

ting overheid, vakbeweging en kerken en humanistische organisaties. De tweede groep ontving van enkele deskundigen veel informatie over opvoedingsondersteuning bij moeilijke groepen. En de derde groep ontwikkelde een breed en boeiend gesprek rond waarden en verantwoordelijkheid.

Met een verwijzing naar een recent rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) over de verzorgingsstaat, die vier functies onderscheidt, namelijk verzorgen, verzekeren, verbinden en verheffen, werd afsluitend aangegeven dat de eerste twee te veel plaatsvinden en de laatste twee te weinig. De aanwezigen vonden vooral het verbinden en verheffen tot hun eigen taakveld horen. Als kritische vraag bleef hangen of de aanwezigen eenzelfde mensbeeld, maatschappijvisie en waardeset delen.

Hub Crijns, directeur landelijk bureau DISK

ONTMOETINGEN ROND SPIRITUALITEIT VAN PERSOON EN TRADITIE

Oftewel: “Als je het niet kan zeggen, dan zing je het maar”. Het was voor de vijfde keer dat vertegenwoordigers van de Raad van Kerken in Nederland, de Evangelische Alliantie, de Vereniging van migrantenkerken Samen Kerk in Nederland (SKIN), het Landelijk Platform van Pinkster- en Evangeliegemeenten, het Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte en het OOG-Contact (Overleg Oecumenische Groepen) elkaar ontmoeten. Dit keer rond het thema spiritualiteit.

Het vijfde Beraad van Kerken (de overkoepelende naam waaronder bovengenoemde geloofsgemeenschappen elkaar ontmoeten) bracht op 12 december jl. in Amersfoort ongeveer 25 vrouwen en mannen bijeen in Amersfoort. Zoals te doen gebruikelijk kwam het Beraad bijeen in de Bergkerk te Amersfoort.

De voorzitter van de Raad sprak om 10.00 uur in zijn openingswoord de hoop uit, dat wij via de keuze van de liederen de binnenkant van ons geloven aan elkaar zouden kunnen tonen. Hij moedigde aan tot het tot klinken brengen van een symfonie: één gezamenlijke lofzang. Omdat zijn dag verder in het teken stond van een ontmoeting met de Minister van Defensie over de Nederlandse militaire aanwezigheid in Uruzgan (Afghanistan) was de dagleiding in goede handen bij de interim-secretaris.

De projectgroep Vieren van de Raad had - onder voorzitterschap van dr. G.M. Landman - de organisatie van de dag al weken tevoren stevig ter hand genomen. Resultaat: een uitstekend geregisseerde ontmoeting tussen vertegenwoordigers van de verschillende denominaties en koepelorganisaties en even zovele geloofsstijlen en -beelden. We waren tevoren thuis al tijdig voorzien van door de aanwezigen uitgekozen noten en teksten.

De bijeenkomst werd pas écht verrassend door de steeds weer zéér persoonlijke en soms ontroerend openhartige inleidende toelichtingen. Ontspannend werd het door het gezamenlijk enthousiaste zingen. Een knappe mix van meer of minder bekende liederen en gebruiken vanuit de verschillende geloofstradities: enthousiast wél of juist helemaal niet begeleid op de piano door Harry van Wijk.

Een Russisch-orthodoxe zanggroep ‘trakteerde’ op prachtig a capella gezongen *Zaligsprekingen* in de kapel boven.

Beneden gingen we – weer met de enthousiaste ‘toetsenman’ – door tot alle tien inzendingen besproken en gezongen waren. De elfde ‘bijdrage’ kwam geheel volgens de eigen (Pinkster)traditie: dus spontaan!

In groepjes spraken we over onze ervaringen tijdens de morgen; zoals we ook ‘s middags in groepen de gelegenheid kregen van gedachten te wisselen over het gebodene en wat het met ons deed. Hoe ontvankelijk kan je je innerlijk op- en vooral openstellen? Het gesprek hierover bleek te kunnen spetteren en knetteren.

De hamvraag - voor we om 15.00 uur moesten opbreken - was: hoe verder?

Dat het goed en nuttig is om elkaar zo te ontmoeten stond wel vast, maar de vorm en het onderwerp? Diverse suggesties werden gedaan. Geconstateerd werd dat voorberei-

ding en begeleiding door de leden van een van de beraad- en/of projectgroepen van de Raad in deze vorm buitengewoon vruchtbaar werkt. Een formule die zeker voortzetting verdient.

Onder dankzegging aan allen, die voor en achter de schermen het nodige denk- en doewerk hebben verricht om deze dag tot een succes te maken, eindig ik deze persoonlijke impressie van de dag met een compilatie van losse tekstregels:

*Uit de diepten roep ik U
Ik heb u nodig, Here luister
Nu ik schorgebeden fluister ... (psalm 130)*

*In uw heiligdom verborgen - tredend in uw zuiv're sfeer,
wordt mijn hart door U gereinigd, leer ik leven tot uw eer.*

*In stilte werkt de Geest van God, stuwt voort met zachte krachten,
een wijze moeder die ons hoedt, een bron van goede machten.*

*O naam, eeuwige ademtocht,
Een sterveling ben ik,
Als eens mijn eigen adem stukt
Dan draagt mij uw muziek.*

*Zou ik niet van harte zingen Hem die zozeer mij verblijdt?
Alle dingen hebben tijd, maar Gods liefde eeuwigheid.*

Onze Heer, onze Heer, onze Heer, open Uw deur voor ons (3x)

*Kom Schepper, Geest
Gij zijt de gave Gods, Gij zijt de grote Trooster in de tijd*

*Neem mij aan zoals ik ben
Zuiver uit wie ik zal zijn
Druk uw zegel op mijn ziel
En leef in mij.*

Mieke Hennis

VREDE IN DE BUURT

Wat kerken kunnen bijdragen aan lokaal veiligheidsbeleid

Veiligheid

Veiligheid is een primaire menselijke levensbehoefte. Als *on-veiligheids-gevoel* staat dat verlangen in gespiegelde vorm ook in ons land steeds weer in de top vijf van angst en onbehagen. Wat maakt ons zo bang? Het zijn al lang niet meer de Russen en Chinezen (met hún atoombommen). Ze maakten plaats voor andere, aanvankelijk al even verre en ongrijpbare bedreigingen. Globalisering en klimaatverandering, abstracties die - op het beeldscherm of in de eigen woon- en werksituatie - ineens concreet kunnen worden en dichterbij komen. Sinds september 2001 beseffen we ook het levensgevaar dat dreigt van de kant van internationaal terrorisme. Ook dat kwam ons al angstwekkend dicht op de huid, op het eigen continent en zelfs in eigen land, in de vorm van moordzuchtig fanatisme van tijd- en buurtgenoten, soms gedreven door een religieuze overtuiging. En zelfs in het dagelijks leven op straat, in het openbaar vervoer of op school nam ons veiligheidsgevoel af. Door het aloude *instrumentele* geweld van moderne rovers en diefjes. En in de snelle opkomst van een eigentijdse gestalte, die van het *emotionele* geweld (korte tijd als *zinloos* geweld aangeduid), dat al tientallen slachtoffers eiste in uitgaansgebieden, bij verkeersruzies en in en rond scholen.

Wat is er aan al die veiligheidsrisico's te doen? Bij wie ligt de sleutelrol, waar kunnen we terecht voor de regie? We zijn bij zulke vragen al snel geneigd om niet in de eerste plaats aan onszelf te denken. Regering, leger, politie ... - waren die niet ooit in het leven geroepen om ons te beschermen - minstens wanneer we de deur uitgaan?

Het hoort tot de boeiende aspecten van onze veranderende samenleving dat we er met dergelijke vormen van *alibipolitiek* niet meer vanaf komen. Van doorschuiven en afhouden wordt de samenleving niet veiliger. Onze veiligheid is tegenwoordig een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hebben kerken daarin ook een eigen aandeel?

Geweld niet geweld

Twee jaar geleden nam de projectgroep Geweld niet geweld (door de Raad in het leven geroepen om in de kerken van ons land het *Decennium tegen geweld* te ondersteunen) het besluit om zich te concentreren op verschijnselen van geweld in de woon- en leefomgeving. Met financiële steun van het ministerie van VWS (dat toen nog maatschappelijk activeringswerk subsidieerde) kon een publicatie worden gepland waarin de mogelijkheden van lokale kerken bij het voorkomen en tegengaan van 'geweld in de buurt' moesten worden verkend. Het project liep de nodige vertraging op - de projectgroep werd ondertussen zelfs opgeheven - maar kortgeleden kon de publicatie worden afgerond. In de uitgave *Vrede in de buurt? Over de rol van overheid, burgers en kerken bij preventie en aanpak van publiek geweld* wordt verslag gedaan van een zoektocht naar inhoud en grenzen van het speelveld en naar de positie en rol van de verschillende spelers.

Vrede in de buurt gaat niet over alle vormen van geweld maar beschrijft die uitingen die gerekend worden tot 'geweld in het publieke domein' (zoals de straat, het openbaar vervoer of de vrij toegankelijke wachtkamers van instellingen). Vervolgens wordt nagegaan wat de taak en rol zijn van overheid,

maatschappelijke organisaties en van individuele burgers. Om tenslotte uit te komen bij de kerken en hun leden. Zouden ook kerken iets kunnen bijdragen aan het voorkomen van 'geweld op straat' en aan het inperken van gewelddadig gedrag in de dagelijkse woon- en leefomgeving?

Het antwoord op die vraag is bevestigend, met een beroep op allerlei voorbeelden van kerkelijke (vredes)activiteit waarvan sommige wellicht voor de onderscheiding *good practice* in aanmerking komen. Ze spelen zich af op de gebruikelijke deelterreinen van pastoraat en diaconaat - in steden en dorpen - en van religieuze functies als liturgie, bezinning en dialoog, en actie voor gerechtigheid. Opvallend is dat ook het begrip *duurzaamheid* op het terrein van geweldsvragen een eigen rol speelt: de eerste aanzetten voor geweld op straat liggen niet alleen in de menselijke aanleg en de onderlinge relaties maar ook in de manier waarop wij onze leefomgeving bouwen en 'versieren' - aankleden, van allerlei soorten kleuren en van natuurlijk groen voorzien.

Vrede in de buurt

Als verkenning is *Vrede in de buurt?* vooral bedoeld om mensen - én hun kerken en vredesorganisaties - te informeren, op ideeën te brengen en te motiveren tot eigen initiatief. Volgens de conclusies beschikken kerken over een ruim en veelbelovend - maar vaak sluimerend - repertoire aan mogelijkheden om eigen bijdragen te leveren aan veiligheid en vrede, ook in de eigen buurt. Nu de vredesbeweging zich bezint op nieuwe initiatie-

ven in het binnenland en de regering aan een ambitieus programma van wijkverbetering begonnen is, inclusief een 'minister van wonen, wijken en integratie', komt *Vrede in de buurt* - als verkenning van een kerkelijk aandeel in de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor veiligheid en vrede - misschien wel als geroepen ...

'Vrede in de buurt' is een gezamenlijke uitgave van SOM (Maatschappelijk Activeringswerk), Geweld niet gewild (Raad van Kerken) en Kerk in Actie. Besteladres: Kerk in Actie, e-mail brochureverkoop@pkn.nl; tel. 030 8801724. Prijs € 5,00.

Kees Tinga

PROVINCIALE RADEN VAN KERKEN BIJEEN

Naar een inmiddels gegroeide goede gewoonte komen eens per jaar vertegenwoordigers van provinciale raden van kerken, degenen die vanuit de Protestantse Dienstencentra (PDC's) en de Pastorale Dienstencentra van de rooms-katholieke bisdommen de oecumene behartigen naar Amersfoort voor ontmoeting en uitwisseling met de Raad, die vertegenwoordigd is in de personen van zijn voorzitter en algemeen secretaris. Die bijeenkomst vond dit keer plaats op vrijdag 7 december; om 16.00 uur werd begonnen, om 20.00 uur met een gebed en een lied afgesloten.

In het eerste deel vertellen eerst de mensen 'uit de provincie' van hun activiteiten en vervolgens de Raad van de zijne. Het provinciale of regionale niveau lijkt in de oecumene niet het sterkste en sommige raden vragen zich af waartoe ze dienen. Van de andere kant werd toch een heel scala van activiteiten gemeld, met onderling de nodige accentverschillen.

In het ene geval heeft men een goed contact met de provinciale overheid (bv. over de uitvoering van de WMO), in het andere heeft men een werkgroep landbouw, waar de problematiek van de agrariërs aan de orde is. Ook bespreekt men soms met elkaar nota's van de landelijke kerk. In veel gevallen zoekt men contact met de plaatselijke raden, in een enkel geval door deze eens in de vijf jaar te 'visiteren'. Elders probeert men allochtone christenen bij het werk te betrekken, wat niet makkelijk blijkt. Hier en daar staan interreligieuze ontmoeting en dialoog op het programma. In één regio heeft men contact gezocht met geloofsgemeenschappen die niet tot de Raad behoren, naar het model van het *Global Christian*

Forum dat de Wereldraad geëntameerd heeft en dat de landelijke Raad in het Be-raad van Kerken gestalte geeft (zie pag. 12 en 13). Naar aanleiding van het afgelasten van een geplande viering van de Maaltijd van de Heer naar het model van de Lima-liturgie ontstond (net als vorig jaar) een gesprek over dit delicate punt. De aanwezigen waren van mening dat men gelovigen die hierdoor pijnlijk getroffen worden, pastoraal niet in kou moet laten staan.

Van de kant van de Raad werd vooral aandacht gevraagd voor de viering van het 40-jarig jubileum van de Raad in juni en voor de activiteiten die in dat kader worden ontplooid.

Na de soep en de boterhammen ging het gesprek over de brochure *Over een andere boeg*, het dit jaar in de serie Oecumenische Bezinning gepubliceerde eindresultaat van de beraadgroep Missionaire presentie. Het onderwerp werd ingeleid door ds. H. Heijn, doopsgezind predikant en lid van de inmiddels opgeheven beraadgroep. Nadat een afspraak was gemaakt voor het volgend jaar (12 december) ging iedereen tevreden huiswaarts. Jammer was alleen dat de zuidelijke provincies niet vertegenwoordigd waren en Zuid-Holland evenmin, als men ten minste de in die provincie woonachtige voorzitter en algemeen secretaris a.i. van de Raad niet meetelt.